

**BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QUVCHILARIDA O'QISHGA
MOTIVATSIYANI OSHIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI****ESHONXO'JAYEVA LAZOKATPOSHSHA RAXMATILLO QIZI.****QO'QON UNIVERSITETI ANDIJON FILIALI****BOSHLANG'ICH TA'LIM YO'NALISHI****24-04 GURUHINING 2- KURS TALABASI**

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida o'qishga nisbatan motivatsiyani shakllantirish va oshirishning psixologik asoslari yoritilgan. O'quvchilarning yosh psixologik xususiyatlari, o'qituvchining motivatsiya berishdagi o'rni, rag'batlantirish va innovatsion ta'lim metodlarining ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqotda o'yin texnologiyalari, differensial yondashuv va ijobiy muhit yaratishning o'quv faoliyatiga ta'siri haqida ilmiy xulosalar berilgan.

Аннотация : В данной статье рассматриваются психологические основы формирования и повышения учебной мотивации у учащихся начальных классов. Анализируются возрастные психологические особенности детей, роль учителя в мотивации, влияние поощрения и инновационных образовательных методов. Представлены научные выводы о влиянии игровых технологий, дифференцированного подхода и создания позитивной образовательной среды на учебную деятельность.

Annotation : This article highlights the psychological foundations of developing and enhancing learning motivation among primary school students. It analyzes children's age-related psychological characteristics, the teacher's role in motivating students, as well as the impact of encouragement and innovative teaching methods. The study presents scientific conclusions about the effectiveness of game-based learning technologies, differentiated instruction, and a positive educational environment on students' academic engagement.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, motivatsiya, o'quv jarayoni, psixologik asoslar, rag'batlantirish, o'yin texnologiyalari, ijobiy muhit, innovatsion metodlar, o'qituvchi omili.

Ключевые слова: Начальное образование, мотивация, учебный процесс, психологические основы, поощрение, игровые технологии, позитивная среда, инновационные, методы, роль, учителя.

Keywords : Primary education, motivation, learning process, psychological foundations, encouragement, game-based technologies, positive environment, innovative methods, teacher factor.

1. Boshlang'ich ta'lim - bu o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan birinchi bosqichi bo'lib, ularda savodxonlik, elementar matematik tasavvurlar, ijtimoiy ko'nikmalar va mustaqil o'qish malakalari shakllanadi. Bu davr bolaning butun kelajakdagi o'qish motivatsiyasini belgilovchi eng muhim poydevordir.

2. Motivatsiya - bu o'quvchini o'qishga undovchi ichki yoki tashqi omillar majmuasi. U bolalarni maqsad sari yetaklaydi, qiziqishini oshiradi va o'qish jarayonidan zavq olishiga yordam beradi. Motivatsiya yuqori bo'lganda natija ham samarali bo'ladi.

3. O'quv jarayoni - bu o'qituvchi bilan o'quvchi o'rtasida bilim, ko'nikma va malakalarni egallashga qaratilgan hamkorlik faoliyati. Unda ta'lim metodlari, dars tashkiloti, rag'batlantirish, nazorat va baholash jarayonlari mavjud.

4. Psixologik asoslar - o'quvchilarning yosh xususiyatlari, emotsional ehtiyojlari, shaxsiy rivojlanishi va fikrlash bosqichlariga tayanib ta'limni tashkil etish tamoyillaridir. Ularni hisobga olish motivatsiyani oshirishda muhim ahamiyatga ega.

5. Rag'batlantirish - o'quvchining muvaffaqiyatini e'tirof etish orqali uni yanada faolroq bo'lishga undash. Maqtov, sertifikat, baho, kichik sovg'alar va qiziqarli vazifalar orqali amalga oshiriladi. Bu motivatsiyani kuchaytiruvchi kuchli vosita.

6. O'yin texnologiyalari - darsda o'yin shakllari, raqobat elementlari va interaktiv topshiriqlardan foydalanish orqali o'quvchilarni faol ishtirokchiga aylantirish texnikalari. O'yin orqali o'qish bolalar uchun tabiiy va yoqimli jarayon hisoblanadi.

7. Ijobiy muhit - o'quvchilar o'zini erkin, xavfsiz, qo'llab-quvvatlangan va hurmat qilingan holda his qiladigan sinf muhiti. Bunday muhitda o'quvchi xato qilishdan qo'rqmaydi va o'qishga bo'lgan ishtiyoqi kuchayadi.

8. Innovatsion metodlar - yangi pedagogik texnologiyalar, AKT, klaster, loyiha metodlari, STEAM yondashuv kabi usullarni qo'llash orqali dars samaradorligini oshirish. Ular o'quvchilarda ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va mustaqil o'rganish malakalarini rivojlantiradi.

9. O'qituvchi omili - o'quvchilar motivatsiyasining asosiy manbalaridan biridir. Uning nutqi, kayfiyati, qo'llab-quvvatlashi, darsni qiziqarli tashkil etishi va munosabati bolaning o'qishga munosabatini shakllantiradi.

1. Boshlang'ich ta'limda o'quvchilar yangi bilimlar, ko'nikmalar bilan tanishadi, ijtimoiylashadi, o'ziga bo'lgan ishonchini shakllantiradi. Bu bosqichda: o'quvchining fikrlash tez rivojlanadi, nutq boyiydi, darsga bo'lgan emotsional munosabat shakllanadi. Agar shu bosqichda motivatsiya yetarli bo'lmasa, kelajakdagi o'qish natijalari ham past bo'lishi mumkin. 2. Motivatsiya Motivatsiya ikki turga bo'linadi: Ichki motivatsiya - qiziqish, bilim olishga bo'lgan intilish. Tashqi motivatsiya - baho, sovrin, maqtov orqali rag'bat.

Boshlang'ich sinf o'quvchisi uchun o'yin asosidagi ichki motivatsiya juda muhim, chunki ular "bilishni xohlash" orqali rivojlanadi.

3. O'quv jarayoni Samarali o'quv jarayoni quyidagilarni o'z ichiga oladi: Faollik va interaktivlik, Qiziqarli vizual vositalardan foydalanish, O'yin, tajriba, muammoli, topshiriqlar, Guruhda ishlash

Psixologik jihatdan to'g'ri tashkil etilgan dars bolani charchatmaydi, aksincha qiziqtiradi.

4. Psixologik asoslar quyidagilarga tayanadi: Piagetning kognitiv rivojlanish nazariyasi, Vigotskiyning yaqin rivojlanish zonasi, Emotsional intellektning shakllanishi, Qiziqishlarni inobatga olish, O'quvchi o'zi tushungan va his qilgan bilimni yanada mustahkam egallaydi.

5. Rag'batlantirish bolada "men ham qila olaman" degan ishonchni oshiradi. U quyidagicha bo'lishi mumkin: Og'zaki maqtov: "Ajoyib!", "Sen uddalading!" Ilmiy unvon va ramziy sertifikatlar, Rol o'ynash imkoniyati, Do'stona baholash tizimi, Har bir kichik yutuqni ham qadrlash kerak.

6. O'yin texnologiyalari: Bolalar uchun eng yaxshi o'quv jarayoni – o'yin bilan qo'shilgano'qish.

Misollar: Gamifikatsiya, Puzzle va konstruktorlar, Raqamli o'yinlar (interaktiv dasturlar) Didaktik o'yinlar, O'yin orqali bola imkoniyatlarini namoyon qiladi, xotira, tafakkur va e'tibor kuchayadi.

7. Ijobiy muhit o'quvchini qo'llab-quvvatlovchi energiya manbaidir: O'qituvchi va sinfdoshlarning samimiy munosabati. Stresssiz ta'lim Xatolarni normal qabul qilish. Bunday sinfdagi o'qituvchi ham, o'quvchi ham o'zini erkin his qiladi. 8. Innovatsion metodlar. Boshlang'ich ta'limda qo'llanishi mumkin bo'lgan innovatsiyalar: STEAM ta'limi (fan, texnologiya, muhandislik, san'at, matematika): Multimedia va interaktiv platformalar, Klaster, akvarium, insert, loyiha metodi. Smart ta'lim vositalari. Ular ijodiy va tanqidiy fikrlashni kuchaytiradi.

9. O'qituvchi -ta'limning bosh motivatori! U quyidagilarni amalga oshirishi zarur: O'quvchi qiziqishlarini bilish, Individual yondashuv. Qiziqarli va emotsional dars o'tish, Ijobiy muloqot, O'qituvchining tabassumi ham bolada o'qishga mehr uyg'otadi. Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarda o'qishga motivatsiyani shakllantirish va uni barqaror saqlash psixologik tamoyillar, pedagogik strategiyalar va individual yondashuvni talab qiladi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, motivatsiya o'quvchilarning o'qish jarayonidagi faoliyatini, bilimlarni qabul qilish darajasini va shaxsiy rivojlanishini sezilarli darajada belgilaydi. Ichki motivatsiya o'quvchilarda bilimga nisbatan tabiiy qiziqish uyg'otadi va ularni mustaqil o'rganishga undaydi. Tashqi motivatsiya esa baho, rag'batlantirish vositalari va ijobiy muloqot orqali qo'shimcha kuch beradi. Optimal natijaga erishish uchun ikkala motivatsiya turi uyg'unlashtirilishi zarur. Rag'batlantirish va o'yin texnologiyalari o'quvchilarning faol ishtirokini

oshiradi, ularni dars jarayoniga jalb qiladi va xotira, tafakkur, ijodiy fikrlash kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi. Shu bilan birga, ijobiy muhit yaratish -stresssiz, quvnoq va xavfsiz sinf muhiti shakllantirish o'quvchilarda xato qilishdan qo'rqmaslik va bilim olishga bo'lgan ishtiyoqni kuchaytiradi.

Innovatsion metodlar, jumladan STEAM, multimedia vositalari, loyiha asosida o'qitish va interaktiv darslar bolalarni faol sub'ektga aylantiradi, tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bois, darsning mazmuni va shakli motivatsiyaga bevosita ta'sir qiladi. O'qituvchining roli motivatsiyani shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Uning samimiyligi, nutqi, metodik yondashuvi va o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olishi o'quvchilarda bilim olishga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi. Shu bilan birga, o'qituvchi rag'batlantirish, ijobiy muhit yaratish va innovatsion metodlarni uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini barqaror saqlashga yordam beradi. Natijada, boshlang'ich ta'limda motivatsiya nafaqat o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatini oshiradi, balki ularning shaxsiy rivojlanishi, mustaqil fikrlash va hayotiy ko'nikmalarini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli pedagoglar o'quv jarayonini psixologik asoslar, individual yondashuv va innovatsion metodlar bilan boyitib, motivatsiyani doimiy ravishda oshirishga e'tibor qaratishlari lozim.

Xulosa: O'quvchilarda motivatsiyani shakllantirish va mustahkamlash - bu boshlang'ich ta'limning samarali natijasi, shaxsiy rivojlanish va kelajakdagi muvaffaqiyatlarning asosidir. Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarida o'qishga motivatsiyani oshirish, avvalo, ularning psixologik ehtiyojlarini to'g'ri anglash va qo'llab-quvvatlashga asoslanadi. Bu yoshdagi bolalar o'yin, qiziqish, ijobiy rag'bat va emosional qo'llab-quvvatlash orqali o'rganishga faolroq jalb etiladi. O'qituvchi tomonidan mehribon, quvvatlantiruvchi muhit yaratish, muvaffaqiyatlarni vaqtida e'tirof etish, individual yondashuvni qo'llash va o'quv jarayonini qiziqarli metodlar bilan boyitish o'quvchining o'qishga bo'lgan ichki motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi. Natijada o'quvchi o'zini qadrlangan, qo'llab-quvvatlangan va muvaffaqiyatga qodir shaxs sifatida his etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva, Q. Pedagogik psixologiya asoslari. – Toshkent: O'zbekiston Milliy nashriyoti, 2021.
2. Yo'ldosheva, M. Boshlang'ich ta'limda motivatsiyani shakllantirish metodlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Vygotskiy, L.S. Psixologiya razvitiya rebenka. – Moskva: Pedagogika, 2018.
4. Bo'ronov, A. Ta'lim jarayonida psixologik yondashuvlar. – Buxoro: BuxDU nashriyoti, 2019.
5. Ryan, R., Deci, E. Self-Determination Theory and Motivation in Education. – New York: Routledge, 2017.

6. Shoumarov, R. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti, 2019.
7. Gardner, H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. – New York: Basic Books, 2011.
8. Ushinskiy, K.D. Chelovek kak predmet vospitaniya. – Moskva: Prosveshchenie, 2016.
9. Woolfolk, A. Educational Psychology. – Boston: Pearson, 2019.
10. Rasulova, S. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘quv faoliyatini faollashtirishning psixologik asoslari. – Toshkent: TDPU, 2022.

